

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ

ACTIVITIES OF INTERNATIONAL NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS TO ENSURE THE STATUS OF PRISONERS OF WAR

Годжек Я.С., аспірант кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Міжнародний гуманітарний університет

Стаття присвячена діяльності міжнародних неурядових організацій щодо забезпечення статусу військовополонених та їх діяльності щодо контролю та моніторингом за дотриманням норм міжнародного гуманітарного права сторонами збройного конфлікту.

Позначено, що зростаючий інтерес до міжнародного гуманітарного права з боку правозахисних НУО підкреслює проблеми, з якими вони борються: зокрема, як зберегти чи покращити захист прав людини під час збройних конфліктів та внутрішніх заворушень, забезпечення мінімальних гарантій статусу військовополонених. У природі НУО не буде єдиної відповіді на ці проблеми, хоча низка ключових моментів, щодо яких вони погоджуються, впливає з їхньої роботи: міжнародне гуманітарне право передбачає узгоджені стандарти, спеціально розроблені для вирішення питань, що виникають у збройних конфліктах. На основі цього НУО можуть притягувати уряди та озброєні опозиційні групи до відповідальності за свої дії та порушення норм міжнародного гуманітарного права.

Підкреслено, що правозахисні НУО залучають недержавні структури та мають можливість відверто засуджувати порушення норм МГП. Міжнародне гуманітарне право надає цінні інструменти для правозахисних НУО в їх боротьбі за захист прав людини.

Проаналізовано, діяльність МКЧХ, який докладає значних зусиль, щоб забезпечити мінімальний рівень гуманності в місцях ув'язнення та забезпечити повагу до гідності затриманих. Це завдання є складним і вимагає незмінної рішучості та добре розвинутої здатності пристосовуватися до обставин.

Підкреслено вклад таких НУО в захист прав військовополонених, як: Human Rights Watch, Amnesty International, Geneva Call, Doctors without Borders та інші організації.

Зроблено висновок, що міжнародні неурядові організації відіграють важливу роль в оцінці того, чи дотримуються уряди та озброєні опозиційні групи своїх зобов'язань щодо прав людини та положень гуманітарного права. Однак, позначено, що НУО повинні стати більш послідовними та обережними у використанні норм гуманітарного права; вони мають бути ефективнішими у захисті прав людини та дотриманні гарантій щодо забезпечення статусу військовополонених в період збройних конфліктів.

Ключові слова: міжнародне гуманітарне право, НУО, МКЧХ, військовополонені, Женевські Конвенції.

The article is devoted to the activities of international non-governmental organizations in ensuring the status of prisoners of war and their activities in the control and monitoring of compliance with the norms of international humanitarian law by the parties to the armed conflict.

It is noted that the growing interest in international humanitarian law on the part of human rights NGOs highlights the problems they struggle with: in particular, how to preserve or improve the protection of human rights during armed conflicts and internal disturbances, ensuring minimum guarantees of the status of prisoners of war. There will be no single answer to these problems in the nature of NGOs, although a number of key points on which they agree emerge from their work: international humanitarian law provides agreed standards specifically designed to address issues arising in armed conflict. Based on this, NGOs can hold governments and armed opposition groups accountable for their actions and violations of international humanitarian law.

It is emphasized that human rights NGOs involve non-state structures and have the opportunity to openly condemn violations of IHL norms. International humanitarian law provides valuable tools for human rights NGOs in their struggle to protect human rights.

The activity of the ICRC, which makes significant efforts to ensure a minimum level of humanity in places of detention and to ensure respect for the dignity of detainees, is analyzed. This task is difficult and requires unwavering determination and a well-developed ability to adapt to circumstances.

The contribution of such NGOs to the protection of the rights of prisoners of war as: Human Rights Watch, Amnesty International, Geneva Call, Doctors without Borders and other organizations is emphasized.

It is concluded that international non-governmental organizations play an important role in assessing whether governments and armed opposition groups are complying with their obligations under human rights and humanitarian law. However, it was noted that NGOs should become more consistent and careful in using the norms of humanitarian law; they should be more effective in protecting human rights and complying with guarantees regarding the status of prisoners of war during armed conflicts.

Key words: international humanitarian law, NGOs, ICRC, prisoners of war, Geneva Conventions.

В основі роботи з правами людини лежить спроба захистити людей від зловживання владою чи нехтування з боку їхніх власних урядів. На міжнародному рівні це означає відповідальність держави за те, як уряд ставиться до свого народу. Тому не дивно, що неурядові організації (далі – НУО), що займаються захистом прав людини, завжди зосереджувалися на впровадженні (або порушенні) урядами універсальних або регіональних стандартів прав людини.

У договорах з міжнародного гуманітарного права (далі – МГП) НУО для виконання різних завдань називають гуманітарними організаціями або використовують інші терміни. Деякі НУО надають гуманітарну допомогу людям, які постраждали від збройних конфліктів, тоді як інші НУО залучають воюючих, щоб заохотити їх поважати норми МГП. Інші НУО, які спочатку існували як суто правозахисні організації, тепер також стежать за дотриманням МГП, повідомляють про порушення МГП

та мобілізують громадську думку. Деякі навіть виступають за розвиток МГП.

Неурядові організації, які є неприбутковими організаціями громадянського суспільства, які діють незалежно від уряду, вирішують громадські цілі. Неурядові організації виконують різноманітні завдання як у збройних конфліктах, так і стосовно МГП. Неурядові організації виконують різноманітні завдання в обох видах збройних конфліктів, а стосовно МГП більш загальні договори взагалі не використовують термін «НУО». Натомість у договорах МГП згадуються інші НУО, крім Міжнародного Комітету Червоного Хреста (далі – МКЧХ) та Руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. Зокрема, такі організації ідентифікуються як, наприклад, неупереджені гуманітарні організації або організації, організації, які допомагають військовополоненим або надають захист цивільним особам, товариства добровільної допомоги, а також організації, що займаються возз'єднанням сімей. Деякі НУО були

визнані такими, що кваліфікуються як одна або декілька з зазначених вище організацій, про які йдеться і в договорах МГП [1, р. 116–118].

Міжнародний Комітет Червоного Хреста, заснований у 1863 році у відповідь на страждання на полях битв, незабаром зацікавився становищем осіб, позбавлених волі. Після поранених і хворих, затримані, історично, є третьою категорією вразливих осіб, якими займається МКЧХ.

Перші заходи МКЧХ від імені ув'язнених (для військовополонених) відбулися під час франко-пруської війни 1870 року. Розповсюджувалися індивідуальні посилки (допомога) та пересилалася пошта в'язням та їхнім сім'ям. Під час Першої світової війни МКЧХ на регулярній основі допомагав військовополоненим, а також розширив свою діяльність. Окрім роздачі посилок та доставки пошти, відвідували табори для інтернованих з метою покращення там умов, складалася звіти про ці відвідування та індивідуальні відомості щодо військовополонених (зокрема, на основі сповіщень, надісланих різними сторонами, у вигляді списків полонених).

У 1918 і 1919 роках, після більшовицької революції та подій в Угорщині, МКЧХ здійснив свої перші візити до цивільних і затриманих у зв'язку з внутрішніми заворушеннями (так званих політичних арештантів). Під час Другої світової війни діяльність МКЧХ була подібна до тих, які він розгорнув раніше; він також відвідав цивільних інтернованих. Його підхід, зокрема у звітах, які склалися після відвідувань таборів для інтернованих, був фактичним та описовим.

Трагедії громадянської війни в Іспанії та Другої світової війни спонукали МКЧХ розпочати подальші кроки щодо перегляду та розвитку попередніх конвенцій. Уряд Швейцарії скликав ще одну дипломатичну конференцію в Женеві в 1949 році, результатом якої стали чотири Женевські конвенції 1949 року, за моніторинг і застосування яких було покладено відповідальність на МКЧХ. Основна роль МКЧХ, що стосується Женевських конвенцій 1949 року, полягає в наданні допомоги пораненим, хворим і зазнавшим корабельної аварії членам збройних сил, а також військовополоненим. Його делегати відвідують місця ув'язнення, інтернування та роботи, де є ув'язнені. Делегати підходять до ув'язнених, де це необхідно, і оглядають житлові приміщення, лікування та їжу полонених, і вони працюють над покращенням умов перебування полонених. На ворожій території або в окупованих районах МКЧХ діє від імені цивільного населення. Відповідно до статті 3, спільної для всіх чотирьох Женевських конвенцій 1949 року, вона також функціонує як нейтральний посередник у міжнародних збройних конфліктах. У таких конфліктах сторони зобов'язані застосовувати перераховані фундаментальні принципи. Центральне агентство з розшуку МКЧХ займається пошуком зниклих безвісти та обмінюється сімейними повідомленнями між людьми, розлученими внаслідок збройного конфлікту. Крім того, МКЧХ може бути закликаний надати допомогу, як-от їжу, ліки та одяг для цивільного населення, яке постраждало від збройного конфлікту.

Початкова мета МКЧХ щодо надання допомоги хворим і пораненим солдатам на війні залишилася незмінною. Проте коло та сфера функцій МКЧХ значно розширилися. Для прикладу, згідно з Женевськими конвенціями 1949 року, МКЧХ покладено особливе завдання наглядати за розглядом судових справ військовополонених у випадку, якщо держава-покровитель, нейтральна держава, яка захищає військовополонених, не може виконувати ці функції. Як передбачає стаття 10 Конвенції про військовополонених, якщо воюючі держави не можуть домовитися про нейтральну державу, яка буде слугувати державою-захисником, «держави, яка тримає в полоні, просить або приймає... пропозицію послуг гуманітарної організації, наприклад, Міжнародного Комітету Черво-

ного Хреста, для виконання гуманітарних функцій, які виконуються державами-покровительками згідно з цією Конвенцією» [2].

З 1947 до 1975 року основні конфлікти відбувалися на Близькому Сході та в Індокитаї, але МКЧХ також звернув увагу на низку ситуацій в окремих країнах, удосконалював свої методи роботи.

Протягом періоду з 1975 по 1990 рр., який характеризувався посиленням конфліктів холодної війни та закінченням війн за деколонізацію, зони дії МКЧХ розширилися, а його діяльність від імені осіб, затриманих з міркувань безпеки, або так званих політичних затриманих, була розширена. МКЧХ відвідував їх у місцях ув'язнення, досить систематично реєстрував їх і працював над відновленням контактів між ними та їхніми сім'ями. Він також намагався розглянути проблему насильницьких зникнень, детальніше аналізуючи оточення затриманих і різні стадії або місця ув'язнення, через які вони пройшли. Він стандартизував свої процедури та розробив внутрішні директиви в ряді областей.

Подальше посилення діяльності МКЧХ щодо ув'язнених частково було спричинено кількома явищами, безпосередньо пов'язаними із закінченням холодної війни. Деякі держави втратили зовнішні засоби економічної підтримки, були банкрутами і більше не могли підтримувати державні структури, включаючи в'язниці. Це спонукало МКЧХ розширити сферу своєї діяльності з точки зору як категорій ув'язнених, якими він піклувався (так відомий як підхід «всіх ув'язнених»), так і типів проблем, на які він намагався реагувати (структурні, організаційні, надзвичайні ситуації з харчуванням тощо). Водночас багато територій переживали періоди етнічних чисток, у яких виявлялося явне бажання знищити частину населення.

Потрібно наголосити на діяльності МКЧХ і під час наявного збройного конфлікту в Україні. Так, Бюро Центрального агентства Міжнародного Комітету Червоного Хреста з розшуку для міжнародного збройного конфлікту в Україні (Бюро ЦАР) допомагає знайти зниклих безвісти, а також полегшити страждання їхніх сімей. Це стосується військових і цивільних осіб, живих і загиблих, позбавлених волі, що потрапили до рук противника [3].

Бюро ЦАР збирає та передає інформацію про місцезнаходження та долю військових та цивільних осіб, позбавлених волі, які потрапили до рук противника; разом з мережею делегацій МКЧХ та Національних товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, допомагає знайти зниклих безвісти родичів будь-яким сім'ям, які були розлучені внаслідок збройного конфлікту [3].

Доцільно наголосити, що МКЧХ в Україні постійно позначає, що Комітет в різний спосіб співпрацює з органами місцевої та національної влади, щоб допомогти громадам, які постраждали від збройного конфлікту в Україні, і, зокрема, наголошують, на міжнародному збройному конфлікті, що безпосередньо позначається і на статусі військовополонених.

Таким чином, МКЧХ розробив більш цілісний підхід у своїй діяльності щодо затриманих, поєднуючи відвідування (або з'ясування фактів і умов) з повідомленням владі про їхні обов'язки, забезпечуючи навчання та експертизу (через семінари з широкого кола тем), а також надання допомоги у кількох сферах (здоров'я, середовище проживання тощо).

Традиційно правозахисні НУО схилилися до думки, що міжнародне гуманітарне право є компетенцією МКЧХ і, що воно є складним, оскільки містить неоднозначні для правозахисників поняття, такі як: «супутні втрати» і «військова необхідність». Для правозахисних НУО постійно постає питання про те, як тлумачити закон і чи існує небезпека зниження стандартів шляхом застосування міжнародного гуманітарного права, а не права прав людини, зокрема до статусу військовополонених. Основний прин-

цип правозахисних НУО полягає в тому, що неприйнятно ігнорувати порушення на тій підставі, що вони відбуваються під час збройних конфліктів.

Право ініціативи дозволяє не лише МКЧХ, а й іншим неупередженим гуманітарним організаціям пропонувати та надавати свої послуги. Наприклад, Médecins Sans Frontières (Doctors without Borders) – це неурядова організація, яка надає медичні послуги, де воюючі сторони не бажають або не можуть надавати такі послуги, навіть якщо вони повинні відповідно до МГП; такі медичні послуги надаються не тільки цивільному, а й військовополоненому.

Якщо уряд визнає, що він бере участь у збройному конфлікті, і, отже, застосовується міжнародне гуманітарне право, є перевага у дотриманні уряду стандартів, встановлених нормами цієї галузі. Це дозволяє уникнути будь-яких суперечок. Класичним прикладом цього є звіт Amnesty International про ізраїльську операцію «Винограда гніву» на півдні Лівані [4]. Фактично це був перший випадок, коли у звіті Amnesty International для оцінки урядової військової операції використовувалося міжнародне гуманітарне право.

Крім того, у міру того, як правозахисні НУО усвідомлювали значення міжнародного гуманітарного права, виявлялись прогалини в стандартах права прав людини. Так, наприклад, така прогалина виявлена та зазначена у доповіді Human Rights Watch про Бурунді щодо статусу військовополонених та їх умов утримання. Зокрема, вказувалося, що «всі можливі заходи» мають бути вжиті для забезпечення «задовільних умов укриття, гігієни, здоров'я, безпеки та харчування» в таборях, створених урядом [5].

Правова та концептуальна позиція НУО відображена в запропонованому факультативному протоколі до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах (ще один приклад зближення прав людини та міжнародного гуманітарного права) щодо призову на військову службу. У параграфі преамбули нагадується «обов'язок кожної сторони у збройному конфлікті дотримуватися положень міжнародного гуманітарного права», тоді як у частині 1 проекту статті 3 моральне (не юридичне) зобов'язання не вербувати дітей віком до 18 років з юридичним зобов'язанням щодо держав, щоб запобігти такому вербуванню: «Особи віком до 18 років не повинні вербуватися до збройних груп, на відміну від збройних сил держави, яка є стороною збройного конфлікту. Держави-учасниці вживають усіх можливих заходів, щоб запобігти такому найму» [6, р. 460]. Увага міжнародної спільноти та НУО прикута до цього питання, оскільки занепокоєння викликає не тільки проходження військової служби неповнолітніми, а й статус таких осіб в якості військовополонених, оскільки умови утримання дітей та дорослих (в якості військовополонених) мають в теорії відрізнятися, але реалії сьогодення диктують інші умови.

Правозахисні НУО можуть посилатися як на право прав людини, так і на міжнародне гуманітарне право, досліджуючи певний збройний конфлікт. Для правозахисних НУО застосування стандартів міжнародного гуманітарного права встановлює загальноприйнятій критерій поведінки учасників збройного конфлікту.

Міжнародне гуманітарне право надає цінні інструменти для правозахисних НУО в їх боротьбі за захист прав людини. Як частина громадянського суспільства, НУО мають особливо хороші можливості для підвищення обізнаності широкої громадськості про МГП і притягнення як урядів, так і збройних груп до відповідальності за їхні дії у збройних конфліктах на арені громадської думки. Неурядові організації також працюють безпосередньо зі сторонами збройних конфліктів, щоб підтвердити свою повагу до МГП. Наприклад, Geneva Call залучає недержавні збройні групи з метою посилення їхньої поваги до МГП без різних дипломатичних і політичних перешкод,

з якими стикаються міжурядові організації і навіть МКЧХ. Зокрема, він забезпечує навчання з питань МГП та технічні поради для недержавних збройних груп, а також заохочує такі групи підписувати (і стежити за дотриманням) договори про зобов'язання, за допомогою яких вони зобов'язуються дотримуватись заборони на використання протипіхотних мін, правила захисту дітей від наслідків збройного конфлікту, заборона сексуального насильства та ліквідація гендерної дискримінації.

Неурядові організації, такі як Human Rights Watch і Amnesty International, які спочатку контролювали лише дотримання норм прав людини, тепер відіграють важливу роль у моніторингу поведінки воюючих сторін і публікують звіти про порушення МГП. Деякі НУО навіть виступають за розвиток МГП. Наприклад, кілька НУО зіграли важливу роль у прийнятті Протоколу IV про осліплюючу лазерну зброю та Оттавської конвенції про наземні міни [7, р. 347-348]. Просвітляючи громадськість про кризу, спричинену цією нелюдською зброєю, та впливаючи на осіб, які приймають рішення у багатьох країнах щодо узгодження конвенцій про заборону цієї зброї, НУО відігравали і продовжують відігравати важливу роль у забезпеченні встановленої правової традиції, в якій використання, виробництво, накопичення запасів, а експорт невинуватого нелюдської зброї заборонений, прямо стосується і цих двох видів зброї.

Повертаючись до значення діяльності МКЧХ, у ситуаціях міжнародного збройного конфлікту мандат МКЧХ щодо його діяльності від імені ув'язнених (військовополонених, інтернованих цивільних осіб, а також осіб, які утримуються під вартою на окупованих територіях, пов'язаних із системою безпеки або загального права) є дуже чітким. Женевські конвенції надають МКЧХ право доступу до цих осіб і дають йому право отримувати всю відповідну інформацію про них.

Визначаючи затриманих, для яких його діяльність спрямована на внутрішні збройні конфлікти, МКЧХ на практиці частково спирається на концепції, застосовні до міжнародних збройних конфліктів. Відповідно, вона прагне мати доступ насамперед до осіб, які брали безпосередню участь у бойових діях (членів урядових збройних сил або повстанських сил у руках ворога), а також до цивільних осіб, заарештованих урядом або повстанцями за їхню підтримку, незалежно від того, чи реальні чи передбачувані для протидіючих сил. Під час відвідин осіб, затриманих у зв'язку з внутрішнім збройним конфліктом, МКЧХ часто намагається турбуватися про інших затриманих, які утримуються в тих же місцях ув'язнення, але за звичайні кримінальні правопорушення (затримані загального права). У таких випадках МКЧХ вважає, що або всі ув'язнені постраждали від ситуації, що склалася, або що це суперечить його принципам гуманності та неупередженості задовольняти потреби лише однієї категорії затриманих, коли інші мають ідентичні, а іноді навіть більші, гуманітарні потреби.

Як зазначалося вище, МКЧХ розширив свою увагу та поширив свою діяльність за межі збройних конфліктів на ситуації внутрішнього насильства і особливо внутрішніх заворушень. Те саме стосується інших ситуацій внутрішнього насильства, наприклад політичної чи соціальної напруженості чи політичних заворушень, які ще не досягли рівня внутрішніх заворушень, але впливають на велику кількість людей, у яких втручання МКЧХ є відповідним засобом для задоволення потреб тих осіб, які постраждали від ситуації. Для них характерним є відсутність будь-яких ефективних засобів захисту у затриманих від зловживань або свавільних дій, які чи можуть бути заподіяні їм, оскільки вони не користуються або більше не користуються мінімальним захистом, якого вони можуть очікувати від органів влади, або підлягає сваволі окремих осіб. У таких випадках МКЧХ втручається, щоб компенсу-

вати відсутність або неспроможність внутрішніх регуляторних механізмів (здатних приборкати наслідки насильства) у даному контексті.

У разі необхідності МКЧХ також прагне обмежити наслідки, якщо відповідні органи влади (юридично чи фактично) втрачати монополію на силу або контроль над її використанням. МКЧХ відвідує військовополонених та постійно здійснює моніторинг ситуації щодо затриманих, які піддаються жорстокому поводженню або страждають від певних обмежень.

МКЧХ має регулярно пояснювати свою роботу від імені затриманих. Деякі органи та громадськість ставлять під сумнів об'єктивність МКЧХ або лише частково співпрацюють з Комітетом. Тим не менш, мотивом МКЧХ залишається глибоке переконання, що Комітет приділяє максимальну увагу втручанням та здійснює всі можливі кроки для покращення умов утримання, і поводження з затриманими особами, зокрема, військовополоненими.

Одним із головних факторів, які необхідно враховувати при оцінці дотримання права на свободу в контексті збройних конфліктів, є виправданість та обґрунтованість затримання осіб під час війни відповідно до міжнародного гуманітарного права. Зокрема, міжнародне гуманітарне право дозволяє інтернування комбатантів, як сторону в конфлікті, як основоположний компонент досягнення військових цілей сторони, а саме для того, щоб не дати противнику отримати вигоду від подальшої участі членів своїх сил, які склали свої сили, зброю або ті, що вийшли з ладу через хворобу, поранення, затримання чи будь-яку іншу причину.

За словами МКЧХ, «військовополонені перебувають у владі держави, яка їх захопила. Ця влада заснована на силі, і перше, що турбує викрадач, полягає в тому, щоб зберегти її, чинячи опір будь-якій втечі або спробі втечі ув'язнених». У коментарі МКЧХ до Третьої Женевської конвенції, вказується, що «мета полону полягає в тому, щоб виключити ворожих солдатів. Оскільки солдатам дозволяється брати участь у законних військових операціях, військовополонені вважаються лише полоненими, затриманими з міркувань безпеки, а не злочинцями [...] лише для запобігання подальшій участі у військових операціях проти влади, яка тримає під вартою. Через таке фундаментальне сприйняття законних дій під час збройного конфлікту інтернування військовополонених має відрізнитися від інтернування засуджених» [8].

Що стосується репатріації військовополонених після Корейської війни, наприклад, МКЧХ зауважив, що «Міжнародний комітет Червоного Хреста мав доступ до таборів, створених Організацією Об'єднаних Націй, але ніколи не був у позицію провести подібні перевірки в Північній Кореї. Держави-покровительки ніколи не приступили

до виконання своїх обов'язків з жодної зі сторін. Більше того, військовополонені ніколи не могли листуватися зі своїми сім'ями чи отримувати від них посилки. Таким чином, істотні положення Конвенції не були застосовані, і це суттєво вплинуло на застосування статті. Конвенція становить єдине ціле, і якщо нехтувати деякими її суттєвими положеннями, то під загрозою ставиться вся Конвенція» [8].

Отже, МКЧХ докладає значних зусиль, щоб забезпечити мінімальний рівень гуманності в місцях ув'язнення та забезпечити повагу до гідності затриманих. Це завдання є складним і вимагає незмінної рішучості та добре розвиненої здатності пристосовуватися до обставин. МКЧХ не може очікувати, що одного дня його місія в області ув'язнення буде завершена; завжди виникає нова криза або потребують ув'язнених, які чекають її присутності. Участь МКЧХ є частиною великого процесу і доповнює зусилля влади, інших організацій та механізмів, а також міжнародного співтовариства в цілому. Тим не менш, підхід МКЧХ, який він намагався адаптувати протягом багатьох років, багато в чому залишається унікальним.

Практика, розроблена МКЧХ, заснована на специфічній ролі, яку йому надає міжнародне гуманітарне право, і на досвіді, набутому ним у напружених внутрішніх ситуаціях, зараз широко наслідують у всьому світі. Ефективність його підходу, зокрема відвідин затриманих, пов'язана з дотриманням послідовних і суворих методів роботи, які включають умови та процедури відвідувань, а також конфіденційність кроків, які він вживає. Велике значення має також розміщення відповідних матеріальних і людських ресурсів.

Захисний ефект діяльності МКЧХ проявляється, насамперед, в його здатності звертатися від імені затриманих до відповідальних органів влади та громадськості. Справді, відсутність інтересу ЗМІ до страждань затриманих, за винятком кількох винятків, політична байдужість чи відсутність волі – все це сприяє послабленню універсальних принципів гуманності, закріплених у міжнародному гуманітарному праві та інших законах.

Отже, міжнародні неурядові організації відіграють важливу роль в оцінці того, чи дотримуються уряди та озброєні опозиційні групи своїх зобов'язань щодо прав людини та положень гуманітарного права. Human Rights Watch, Amnesty International, Geneva Call, Doctors without Borders та інші організації протягом певного часу використовують гуманітарне право та право прав людини в ситуаціях збройних конфліктів. Однак, вони повинні стати більш послідовними та обережними у використанні гуманітарного права; вони також можуть навчитися на досвіді Червоного Хреста, як бути ефективнішим у захисті прав людини та дотриманні гарантій щодо забезпечення статусу військовополонених в період збройних конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Sassòli M. *International Humanitarian Law: Rules, Controversies, and Solutions to Problems Arising in Warfare*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2019. 720 p.
2. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 18.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (дата звернення: 19.10.2022 р.).
3. Як подати запит до МКЧХ про розшук родича: надаємо відповіді родинам. URL: <https://blogs.icrc.org/ua/2022/06/14/poshuk-znykli-bezvisty-chervoniy-hrest-2022/> (дата звернення: 19.10.2022 р.).
4. Israel/Lebanon, Unlawful killings during operation «Grapes of Wrath». London : Amnesty International, July 1996 (AI Index MDE 15/42/96). URL: <https://www.refworld.org/docid/3ae6a7e60.html> (дата звернення: 19.10.2022 р.).
5. Proxy targets: Civilians in the war in Burundi. New York : Human Rights Watch, 1998. 125 p.
6. Breen C. The Role of NGOs in the Formulation of and Compliance with the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on Involvement of Children in Armed Conflict. *Human Rights Quarterly*. 2003. Vol. 25. P. 453–481.
7. Nanda V. Nongovernmental Organizations and International Humanitarian Law. *International Law Studies*. 1998. Vol. 71. P. 337–358.
8. Commentary on the Third Geneva Convention. URL: <https://international-review.icrc.org/articles/updated-icrc-commentary-third-geneva-convention-prisoners-war-twenty-first-century-913> (дата звернення 01.10.2022 р.).